

Erik Laursen

Uden omsvøb. A. Jakobsen. Sagfører i Hjørring 1877-1925 – opbrud i det danske borgerskab

Udg. af Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum 2012

184 sider rigt illustreret

kr. 149,00

Trekantsdrama og skandale truede i de sene 1910'ere med at ryste det højere borgerskabs diskrete charme i den lille provinsby Hjørring. Dramaet implicerede utroskab, jalousi og hævn. Og dets deltagere var tre af byens kendte spidser - købmand Christen Harpøth Thorning, hans hustru Elna Josefine Børgesen og direktør Hans Mulbjerg.

Når vi overhovedet ved noget om begivenheden, skyldes det et brev fra nærværende bogs hovedperson, sagfører i Hjørring gennem et par menneskealdre Anders Jakobsen, til sønnen Bernhard i USA. Vi lader straks sagføreren få ordet:

”Mulbjerg og Thorning var fine venner, men Th. var kommen i tanker om, at der var et forhold mellem M. og fru Th. En skønne dag rejser han så til Aalborg ---. I Aalborg købte han sig en revolver. Han ville så skyde M. og sin kone. Han traf også M. hos fru Th., det vil sige ikke i sengen, men de var oppe sammen i værelserne. Så truede han med at skyde dem begge, hvis de ikke bekendte, og det gjorde de så. Så bandt han M. og gennemtærskede ham, så han så forfærdelig ud, og fik ham til at underskrive et bevis på at han skyldte ham en sum, nogle tusinder”.

Jakobsen fortsætter i brevet med at fortælle, at både købmanden og direktøren hørte til hans klienter. Og, at de begge mødte op på kontoret – direktøren for at få købmanden straffet for pengeafpresning, og købmanden for at få pengene kradset ind. Sagføreren fik bilagt striden ved, at direktøren skulle betale 5.000 kroner til den sønderjyske sag. Men det var jo kun den ene side af sagen, og Jakobsen fortsætter i brevet til sønnen.

”Th. [altså købmanden, TP] spekulerede jo også på at blive skilt fra konen. Han troede egentlig ikke, at der havde været samleje mellem hende og M. [altså direktøren, TP] - så vidt var det ikke gået – og han undskyldte hende en hel del, fordi M. havde efterstræbt hende. --- Nu er de i København. Revolveren havde han stadig, og han sagde i fuldt alvor, at han skød M. første gang han så ham. Så fik jeg ham til at aflevere skyderen for at forhindre dette ---” (side 83f.).

Kildematerialet til nærværende bog er først og fremmest de over 900 breve, som sagfører Anders Jakobsens barnebarn Margreta Woods i 2007 overdrog til Historisk

Arkiv i Hjørring. Brevene havde Jakobsen sendt til sin ældste søn, Bernhard, der som kun 22-årig og kort efter sin ingeniøruddannelse i 1903 var udvandret til USA. Brevene omfatter perioden fra emigrationen og frem til farens død i 1925.

Bogen omhandler derfor primært Jakobsens liv fra 1903 og til 1925, dog suppleret med andre oplysninger, hentet i kirkebøger, folketællinger og avisartikler. Også brevene indeholder oplysninger, der belyser andre perioder af Jakobsens liv. Så vi samlet får et afrundet billede af ham.

I betragtning af, at Laursen i alt overvejende grad baserer sin bog på Jakobsens breve til sønnen, kan det undre, at han ikke ofrer blot nogle få metodiske og kildekritiske bemærkninger i den anledning.

Jakobsen tilhørte som udgangspunkt og som velbeslået sagfører det bedre borgerskab i Hjørring – et borgerskab, der hyldede traditionelle konservative værdier som ”Gud, konge og fædreland”. Men i takt med det danske samfunds rivende økonomiske og sociale udvikling i anden halvdel af 1800-tallet blev dette borgerskab naturligt opdelt i traditionelle konservative og liberale. Og sidstnævnte videre splittet i en liberal og en kulturradikal gruppe.

Det er forfatterens tese, at Jakobsen er et glimrende eksempel på en traditionel borgers udvikling fra konservativ til liberal. Vel og mærke en liberal, der kendetegnedes ved mange af det moderne gennembruds mærkesager. Med andre ord til en mand med kulturradikale holdninger til f.eks. kvinder, seksualitet og religion. Men også med en indbygget skeptisk holdning til bønder og arbejderes voksende indflydelse i samfundet.

Jakobsens breve er lange og som oftest maskinskrevne. Der er næsten ikke noget emne, som Jakobsen ikke berører. Han skriver om politik, videnskab, sin egen sagførerforretning og om sine egne personlige forhold. Det er Laursens klare overbevisning, ”at Anders udover at ville fortælle Bernhard om, hvordan det gik hjemme i Danmark, også brugte brevskrivningen til at få dækket sit behov for at betro sig til nogen” (side 7). Her nærmer forfatteren sig med andre ord et forsøg på motivafdækning.

Såfremt vi går ud fra, at Jakobsen i sine breve giver et ærligt og redeligt billede af sin virkelighed, er der kommet en både relevant og læseværdig bog ud af forfatterens bestræbelser. Laursen får tegnet et troværdigt og mangesidet billede af en mand, der på afgørende vis har været med til at præge det bedre borgerskab i Hjørring.

Jakobsen har ikke været nem at bide skeer med. Han havde sine meningers mod og holdt dem ikke tilbage – de blev med bogens titel formuleret ”Uden omsvøb”. Dertil kom en stædig karakter, som kombineret med en udpræget mangel på diplomati overfor folk, han ikke brød sig om, skaffede ham mange fjender.

Jakobsen skjulte absolut ikke sine meninger – ligegyldigt, om de var populære eller ej. Hans manglende sociale engagement gjorde, at hans interesse for andre mennesker kunne ligge på et meget lille sted. Kynismen lurede lige under overfladen.

Jakobsen var på mange måder et nysgerrigt gemyt, der tørstede efter viden om tidens mange nyskabelser – ikke mindst på det tekniske område. Også sprogligt søgende – oven i købet med en lille interesse for det russiske. I hjemmet herskede en klar arbejdsdeling mellem mand og kone. Han tjente pengene, mens hun passede børn og husholdning. Han ville under ingen omstændigheder have flere end de tre børn, de fik. Ægteparret havde en stor omgangskreds. Desuden var Jakobsen medlem af Hjørring byråd fra 1894, valgt af partiet Venstre. Et udtryk for, at det traditionelt konservative borgerskab var begyndt at afskalle nye partier.

Sagfører Jakobsen demonstrerer i sine breve, at han er et moderne og mangefacetteret menneske, der kunne være svær at anbringe i en bås. Han gik ind for udstrakt personlig frihed til det enkelte individ. Han ønskede ligestilling mellem kønnene og seksuel frigørelse – krav, som i øvrigt blev mærkesager for Det radikale Venstre efter partiets dannelse i 1905.

Jakobsen mente heller ikke, at dødsstraf hørte hjemme i et moderne samfund. Ej heller, at pryglestraf skulle anvendes overfor børn og unge.

Anderledes tænkende skulle have ret til at leve det liv, de ønskede – hvad enten de var homofile, baptister eller jøder. Jakobsen var negativt indstillet overfor censur, afholdsfolk og missionsfolk. Brød sig i det hele taget ikke om hverken religion, militær eller kongehus. Selv om sagføreren principielt var modstander af kors og bånd og stjerner, endte han dog med at tage imod et ridderkors i 1908. Anledningen var Frederik 8. 's besøg i Hjørring. Året før havde han i et brev til Bernhard skrevet, at majestæten var dårlig begavet – i øvrigt ligesom sin far, Christian 9., men at denne dog havde udvist beskedenhed. Efter kongebesøget hedder det imidlertid i et nyt brev, at Frederik 8. ”taler brilliant, er herre over både sproget og tankerne”. Forunderligt, hvad knaphulskløe og et besøg på kongeskibet kan gøre ved folk.

Laursen kommer i det store og hele godt rundt om både mennesket og den offentlige person Jakobsen. Det gælder hjemmeliv, arbejde, livsstil og personlighed. Det hele sættes sagligt og fornuftigt ind i tiden og dens almindelige samfundsudvikling. I

første halvdel af bogen med Jakobsen og i anden halvdel med tiden i centrum. Alligevel sidder man tilbage med en fornemmelse af, at flere direkte citater fra brevene kunne have bibragt bogen lidt mere spræl og liv .

Det er økonomisk støtte fra Det Obelske Familiefond, der har muliggjort dels bogen og dels de stikord om brevenes indhold, der kan findes på hjemmesiden www.vhm.dk